

VAY BENİM KONYA AĞZIM, VAY: 5

ağ’lu, *mağ*’lu dönemimden çıkıp da doğru dürüst ilk kelimeyi söylememin tarihini elbette bilemeyeceğim. Çocuklarımın ve torunumun da bu dönemlerini nasıl yaşadıklarını hatırlamıyorum veya karıştırmaya endişesi içindeyim. Bu dönemim yaşamamın üzerinden geçen on yılların sayısı sekizi aşalı çok oldu. Bu konuda bilgisine başvuracağım kimselerim de kalmadı. İş başa düştü deyip çevremdeki yeni dünyaları incelemem gerekecektir, Demem o ki o ilk anlamsız sesleri çıkardığım günlerden Temmuz 2023’e gelinceye kadar kaç bin kelime öğrenmişim, bu kelimelerin kaçını unutup gitmişim. Zor iş, bilgisayar bile bu sayma ve çıkarma işine yetişemeyecektir. Biz, hafızamızda kendilerine kalıcı bir yer edinip de yazıla-

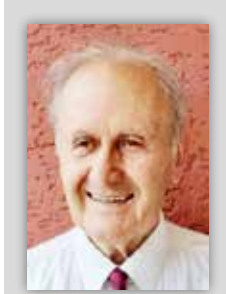
rımıza konu olan, ancak yüz binlerce Konyalının ya hiç öğrenemediği veya unutup gittiği o güzelim kelimelerden bir demet sunmaya devam edelim.

1. Biselden

Bazı kelimeleri bir kere işitiriz ve anlamını öğreniriz ancak uzun süre bir daha işitmeyince anlamını da hatırlamakta zorluk çekeriz. Bu düşüncemin ışığı altında

biselden kelimesini de böyle bir teraziye çıkarıverdim.

Bazen bir kelimeyi siz hiç kullanmazsınız da bazı yakınların sık sık kullanırlar. Siz de bu çokça kullanımdan ötürü kelimenin anlamını unutmazsınız. Baba tarafımdan ailemizin bazı bireyleri bu tür kelimeleri sıkça kullandıkları

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

için işitenler arasında ben de yer alıyorum. Tabii kullanmasam bile anlamını asla unutmuyorum. Şu kelitemizi bu konumuzun örneği olarak hatırlatmak isterim: *ondansönacığım*... Doğrusu bu söyleyişin yazımını bile başaramamış olabilirim. Acaba, su kelimenin doğru yazımı *ondan sönacığım* olabilir miydi?

Gelelim *biselden*'e... Derleme Sözlüğü bu kelitemizi madde başı olarak almamış. Yer verdiği sayfasında da göndermede bulunmuş:

Biselden [→ birezden] (s. 703)

birezden [birsâl], bisaal, bisâal... Birazdan. Ve kelimenin derlendiği yerlerin uzunca bir listesi...

Doğrusu biz de kelitemizi bu anlamda kullanıldığını iştirdik. Şöyle bir iki örnek cümle verelim:

“Annemler *biselden* gelecek, buyurun.”

“*Biselden, biselden...* Amma da bitmez *biselden*-miş... Nerde kaldı bunlar?”

Bu kelitemizin hâlen kullanıldığını biliyorum. Ama bu kullananların sayısı çok azdır ve onlar da eski Konyalı aileler. Dışarıdan gelip de şehrimize yerleşenler arasında bu kelitemizi kullananların sayısı çok azdır.

Kelitemiz, komşu illerimiz başta olmak üzere pek çok ilimizde kullanılmaktay-

dı. Acaba oralarda da hâlâ kullanılıyor mu, yoksa oralarda da Konya’ımızda olduğu gibi kullanımdan düşme aşamasında mı? Zaman gösterecektir.

2. Zımsızıkla

Kelitemizin sözlük ve yazım kılavuzu kitaplarında yer alan özgün yazımını hemen sunuvereyim: **Sırlıslıklam.**

Kelitemiz *Derleme Sözlüğü*’nde yoktur. Bu söyleyişin Konya’ımızda yayılma oranının da veremiyorum. Ayrıca Konya’nın değişik ortamlarında da pek işitmişliğimiz yoktur. Zımsızıkla’nın benim kelime dünyama girişinin şöyle bir hikâyesi vardır, hatırlatıvermek istiyorum.

İlkokul yıllarımın sonları 1950 yılının kıy öncesi. Şehrimiz yavaş yavaş kışa hazırlanıyor. Soğuk günlerle yağmurlu günler sanki gün aşırı birbirlerine sıralarını veriyorlar. İşte böyle günlerin yağmurlusunda yaşadıklarımızı bizim kelime dağarcığı-mıza bu kelimeyi kazandırdı-verdi.

Yağmur yağıyor, hem de bardaktan boşalırcasına... Çaybaşı Caddesi’nin henüz asfalt görmemiş, Arnavut kaldırımını kaplı zemininde oyun oynamanın keyfini yakalamışız. Mehmet, Ali, Hasan ve daha niceleri... Oyunun tadı-

nı başka nerede bulacağız? Ve farkına bile varmıyoruz yağmurun. Sonunda pencerele- rin birinden bir ses yükseliyor:

“Hasaaannn, çabuk içeri!”

Hasan çılgının etkisinde kalarak oyundan çekilince bizler de devam edemedik ve hepimiz evlerimizin yolunu tutuyoruz. Yapılacak ilk iş, ancak fark ettiğim ıslaklığımın giderilmesi, yani üst baş değişikliği yapmak. Anneciğime yakalanıyor. Durumumu görünce tabii hafifçe zılgıtı yiyorum (!)

“Nedir bu hâlin, *zım-zıkla* olmuşsun!”

Galiba bu benim ilk ve son *zım-zıkla* olma hâlimdi, bir daha olmadım.

Hâlâ merak ederim de bir türlü üzerine eğilip araştırmaya vaktim olmuyor. Koskocaman *sırlıslıklam* kelimesi nasıl oluyor da *zım-zıkla*'ya dönüşüyor?

Artık Türkçe davasının öncüleri de benzer bir moda-ya uyarak konuşuyorlar. Bir tür, ‘Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma’ya geliyoruz. *Bi gün*’cüler, *bi dakka*’ların yanında bir de zavallı *yumuşak g* (ğ) düşmanları... Şu kelime- mizi dilimizi öğrenenlere nasıl anlatacağız acaba? Hanım kızımız diyor ki:

“Di mi ya...”

Nerdeyse Dimyat şeh- rini söyleyiverecek” Oysa gü-

zel Türkçemizdeki söyleyişle nasıl söylemeliydik:

“Değil mi ya...”

3. Nembenne

Siz hiç bu kelime- mizi birilerinden işitmiş veya bir yerlerde okumuş musunuz? Sorumuza büyük çoğunluğumuzun cevabını ‘Hayır, işitmedim/okumadım.’ olacağından eminim. Ben de yıllardan beri bu kelime- mizle baş başa kalamadığımı söylemeliyim. Elbette bu kelime- mizi hakkını vererek kullananlar, ne anlama geldiğini bilenleriniz vardır da sayısı veya oranı nedir?

Bir çıkma... Yeni Me- ram Yolu’nun üzerinde iki *dört yol ağızı* vardır: *Lastik Durağı* ve *Fidanlık Durağı*... Son- dan devam edelim. Acaba ora- da hâlâ fidan yetiştirilen bir yer kaldı mı? Doğrusu hiç araştırmadım, araştırmam da... Asıl konumuz *Lastik Durağı*... Addaki bu *lastik* kelime- si nedir? *Bel lastiği* midir, *sapan lastiği*, *taşı lastiği* midir? (bisiklet, motosiklet, otomo- bil, minibüs, otobüs,) midir? Say say, bitmez. Bu konuyu kiminle konuşmuşsam tama- mına yakını taşı lastiği ceva- bında birleştiler.

Buradaki doğru cevabı bulamayanların *nembenne*’nin de ne anlama geldiğini bilebi- leceğini sanmıyoruz. Elbette bu görüşümüz kesin bir kural değil ama gerçek payının yük- sek olduğunu da söyleyebiliriz. Gelelim şu *nembenne* keli-

mesinin anlamına... Vaktiyle bu kelimemiz anlamını şöyle dile getirmişiz: *Ne bileyim ben...* Belki bazı okuyucularımızı küçük çaplı da olsa itiraz edebileceklerdir.

Kelimemizi *Derleme Sözlüğü*'nde göremedik. Ancak bu durum böyle bir kelimenin olmadığı anlamına gelmez. Kısacası cevap olarak, *vaktiyle derlenmemiş* diyebiliriz. Vaktiyle derleme çalışmalarının yürütüldüğü dönemde en çok kelime derlenen illerimiz başında Konya'mız geliyordu.

Komşu illerimizde derlenen kardeş kelimeleri de şöyle bir hatırlayabiliriz:

- nemben* (Emirdağ, Sivrihisar, Beypazarı, Düzce)
- nemen* (Isparta)
- nemmen* (Keçiözü)

Bütün bu kelimelerin anlamı, *ne bileyim, bilmiyorum*'dur. (*Derleme Sözlüğü IX/L-R*, Ankara 1977, 3245).

İki konuyla yazımızı bağlayalım.

Acemi erin, çavuşunun öğrettiği, *alev örten huni*'yi *alafortanfonu* diye söylemesi acaba hangi dil olayıyla açıklanabilir?

Komşumuz merhum *Numan Amca*'nın adı komşularımızca *Löymen* ve *Löymenâ* (Numan Ağa) olarak söylenmesindeki muamma (!) da çözülmeyi beklemektedir. İster-seniz biraz ağızımızı açıp bazı adların söyleyişlerimizi de ya-

zıya aktarıverelim:

Ayış Dudu: Ayşe Dudu

Fadimanapla: Fadime

Ana Abla

Hatçaba: Hatice Abla

(abla)

İminapla: Emine Abla

Zilânım: Zeliha Hanım

Nörâ: Nuri Ağa

Nörefendi: Nuri Efendi

Sâlâ: Salih Ağa

Târâ: Tahir Ağa

Üssünâ: Hüseyin Ağa

Ya şu bağ ve bahçelerimizle ilgili kelimelerimizi hatırlayanlarımız kaç kişi kaldık ki: puşta, meris, avar, omca; büzgülü, kadın barnağı (kadın parmağı), aladırız, kamerüddin, daldabir, ayanak, musafdeste, gut, göksulu, tavşanbaşı, köle doyuran, tilki kuyruğu, şıra horladan, germe, hamıdatlı, vb.

Ama sizler hiç meraklanmayın, artık onların boşalttığı yerleri işgal eden (!) kelimelerimiz de var: *Kivi, mango, avakado, fejoya, grana-dilla, lime, papaya, pepino, pomelo*, vb. Ben, şahsen ilk üçünün dışındakilerin nasıl birer meyve olduğunu bilmiyorum. Onları ne gördüm, ne de tattım. Sadece birtakım yerlerde adlarının listesini görünce aktarmaya karar verdim.

Söz meyvelerden açılmışken, ulu bilgi Hazreti Mevlâna'yı anmadan geçemeyece-

ğim. Onun meyvelerle ilgili, sonunda hepimizi şaşırtacak güzel bir hikâyesi var. İşte Mesnevi'den aldığımız o meyveli hikâyemiz:

ÜZÜM KAVGASI

Adamın biri dört kişiye bir dirhem verdi. Adamlardan biri:

“Bu parayla engûr alalım.” dedi.

Diğeri Arap'tı:

“Hayır, dedi, ben inep isterim, engûr değil.”

Üçüncüsü Türk'tü:

“Ne engûr, ne inep... Bununla üzüm alalım” diye tutturdu.

Dördüncüsü ise Rum'du, o da itiraz etti:

“Bırakın bu lafları, dedi, bununla istafil alalım.”

Derken kavgaya başladılar. Birbirlerini yumrukluyor, tokatlıyorlardı. Pek çok dil bilen âlim birisi onları gördü, kavganın sebebini öğrendi.

“Durun, dedi, hepinizin de istediği olacak.”

Parayı aldı, gidip çarşıdan üzüm alıp geldi, herkese istediğini vermiş oldu. Böylece o dördünün de isteği yerine gelmişti

Böylece aynı şeyi kendi dillerinde istedikleri için anlaşılmayan Fars, Türk, Rum ve Arab'ın kavgası tatlıya bağlanmış oldu. O hâlde her yerde ve her zaman bilge insanlara ihtiyacımızın olduğunu unutmayalım.

Gelecek yazımız: Allek, İlaverle-, Zıyındırık

BELGELERLE KONYA HÜKÜMET KONAĞI'NIN İNŞASI-3

BOA'da mevcut belgelere göre Konya Valiliğince Vilayet Başmühendisi İzidor'a yeni hükümet konağının projesi hazırlatılır. Aşağıdaki belge bu projenin kapağı mahiyetindedir.

*Empire Ottoman
Ministère
Des
Travaux Publics
Ponts&Chaussées
Vilayet de Konieh*

*Tableau Estimatif
du Palais Gouverne-
mental*

à Konieh

*Dressé par l'Ingenieur principal
du Vilayet
Konieh le 1/13 Mai 1882
Isidor⁽¹⁾ (Belge Nu. 5)*

Aşağıdaki belge de İzidor'un

(1) Türkçesi:
Osmanlı İmparatorluğu
Kamu İşleri Bakanlığı
Yollar ve Köprüler
Konya Vilayeti

Konya Hükümet Konağı'nın
Tahmini Tablosu

Vilayetin baş mühendisi tarafından hazırlanmıştır
Konya 1/13 Mayıs 1882
İzidor

hazırladığı projenin üst yazıdır:

*Empire Ottoman
le 1/13 Mai 1882
Ministère
Des
Travaux Puplics
Ponts & Chaussées
Vilayet de Konieh
Excellence
No 21
Gouverneur Général
de Konieh*

Excellence

En vertu de l'oure de Votre Excellence à la date du 18/30 Octobre 1881, je viens d'élaborer le projet et de dresser les plans du Palais Gouvernemental projeté, dans la ville de Konieh; après en avoir fait l'évaluation en me basant sur les prix, des matériaux et cels de la main d'oeuvre, fournis par le Kalfa du Vilayet; j'ai l'honneur de les présenter à l'approbation de Votre Excellence; mais je me permets de faire cette remarque, que la Ville de Konieh étant entierement dépourvue: bois, planches, pierres, chaux etc. etc. Nous sommes obligés d'en apporter du dehors variant de 3 a 18 heures-de distance.

Le terrain de l'emplacement du

Belge Nu. 5

Konak n'étant pas solide aussi sommes nous forcés de donner partout aux Fondations 4.00 de profondeur, pour arrives au sol resistant et impérméable. Le pourquoi mon tabléan d'estimation est fant soit peu élevé.

J'ai l'honneur d'être

De Votre Excellence

le très humble et très obeissant Serviteur

L'Ingénieur principal du Vilayet Isidor⁽²⁾ (Belge Nu. 6)

(2) Türkçesi:
Osmanlı İmparatorluğu Konya 1/13 Mayıs 1882
Kamu İşleri
Bakanlığı
Köprüler ve Yollar
Konya Vilayeti
Nu. 29 Konya Vilayeti Genel Valisi
Said Paşa Ekselanslarına

Ekselanslarının 18/30 Ekim 1881 tarihli emriyle, Konya şehrinde yapılması planlanan yeni Hükümet Konağı'nın projesini ve planlarını hazırladım; Vilayet kalfası tarafından sağlanan fiyat, malzeme ve işçilik bazında değerlendirme yapıldıktan sonra; Bunları Ekselanslarının onayına sunmaktan onur duyarım, ama şu yorumu yapmama izin veriniz: Konya şehri ahşap, tahta, taş, kireç vb. v.b.nden tamamen mahrum olduğundan 3 saatten 18 saate kadar dışarıdan getirmek zorunda kalıyoruz.

Konak sahasının zemini sağlam olmadığından dayanıklı ve geçirimsiz zemine varmak için her yeri 4,00 m derinliğinde kazmak zorunda kalıyoruz.

Ekselanslarından en alçakgönüllü ve itaatkâr hizmetkâr olma onuruna sahibim.
Vilayet Baş Mühendisi Isidor

Empire Ottoman

MINISTÈRE
TRAVAUX PUBLICS
PONTS-&CHAUSSÉES

Vilayet de Konieh

N° 21

Konieh le 13 Mai

1882

1

à Son Excellence

Saïd Pacha Gouverneur Général

du Vilayet de Konieh

OSMANLI ARŞIVI		
ŞD		
1706	47	7-1

livre

(25ht bos) Excellence

En vertu de l'ordre de Votre Excellence à la date du 18° Octobre 1881, je viens d'élaborer le projet et de dresser les plans du Palais Gouvernemental projeté dans la ville de Konieh; après en avoir fait l'évaluation - en me basant sur les prix, des matériaux et ceux de la main d'oeuvre, fournis par le Kalfa du Vilayet; j'ai l'honneur de les présenter à l'approbation de Votre Excellence; mais je me permets de faire cette remarque, que la Ville de Konieh étant entièrement dépourvue des matériaux nécessaires à la construction, comme: bois, planches, pierres, chaux etc. etc. Nous sommes obligés d'en apporter du dehors variant de 3 à 18 heures de distance.

Le terrain de l'emplacement du Konak n'étant pas solide, aussi sommes nous forcés de donner partout aux Fondations 4.00 de profondeur, pour arriver au sol résistant et imperméable. - Ce pourquoi mon tableau d'estimation est tant soit peu élevé.

J'ai l'honneur d'être
de Votre Excellence

le très humble et très obéissant Serviteur
L'Ingénieur Principal du Vilayet Givon

Belge Nu. 6

Merhaba
Akademik Sayfalar

Mühendis İzidor'un yaptığı keşfin (Belge Nu. 7) tercümesi şudur:

Üç Biñ Sekiz Yüz Altmış Dokuz Muraba' Metro Arsa Üzerine Konya Vilâyeti Hükûmet Dâ'iresiniñ İnşâsına Görünen Mesârifâtıñ Defteridir

	Metro Kâb	Metro Murabba'	Kat' Olunan Taşların Adedi	Direklerin Şekilleri			Direklerin Mikdârı	İşçilerin Yevmiyesi	Fî	Gürüş
				Metro						
				Boy	Eni	Kalınlığı				
Muhterik olan hükümet konağının arsasında olan tobrak ve â'ireniñ nakli ve temel divârlarınıñ bir metro altmış santimetro eninde ve dört metro derinliğinde hafriyyesiçün							10.000	6	60.000	
Bir metro yirmi santimetro eninde dört metro derinliğinde elzem temel taşlarınıñ işlenmesile kum ve kireç ma'a istâdiyye (zirâ bu derinlikde ancak sağlam tobrak bulunabiliyor)	5995							60	359.700	
Yetmiş beş santimetro kalınlıkda birinci katıñ döşeme ve ahûr ve kömür mahzeni taşlarınıñ işlenmesile cümlesinin taş ve tobrak sıvasile istâdiyyesi	6499							75	487.420	
Ebniyyeniñ asıl yüzile iki taraf divârlarınıñ elli santimetro uzun yirmi beş santimetro enili kat' olunmuş taş ile		1182	9456					20	189.120	
Kesilmiş taşların vaz'ı ve yekdiğerine rabtı için yevmiyye (Günde on beşer taşçı)						630	16		10.080	

Bu dahi amele								1260	6	7560
Divârların kaba sıva veyâhûd sıva ve işçilerin yevmiyesi		12.606							4	50424
Direk				6-7	1,30	1,30	3510		80	280.800
Çatı için destek				2-3,50	0,20	0,20	207		12	2484
Çatı tabanı				3-3,50	0,10	0,08	3902		4	15.608
Kablama tahtası				4-4,50	0,06	0,04	3484		2,5	8710
Döşeme tahtası				2,00	0,20	0,02	9132,5		4	36.530
Tavan tahtası				2,00	0,20	0,10	11.065		3	33.195
Direk döşeme ve tavan tahtalarının yerlerine vaz' için								2800	12	33.600
Çatı tabanı ve ince tahta ile bir adam yevmiye dört murabba' metro ebmiyenin üzerini örtmek için		3438						1146	10	11.460
189.000 kiremid beher bini								130		24.570
Yevmiye on murabba' metro kiremid vaz' için		3438						344	10	3440
Bu dahi amele								688	6	4128
138 kapu beheri									220	30.360
350 pencere beheri									160	56.000
30 abdesthâne beheri									300	9000
4 nerdübân beheri									1500	6000

1.720.194

İskele ve sâ'ireyiçün mesârif yüz-
de on 172.019

1.892.213

Fî 13 Mayıs sene 82 fî 1 Mayıs
sene 98

Sermühendis-i Vilâyet-i

Konya

İzidor (Belge Nu. 8)

(Devam edecek)

Dr. Mehmet
Ali Uz

KONYA KÜLTÜRÜNE HİZMET EDENLER

MÜMTAZ BAHRİ KORU

(1888-1963)

I. HAYATI

2 Ekim 1304 / 1888 tarihinde Konya'da Meram Bağlarındaki evlerinde dünyaya geldi. Köklü bir aileye mensuptur. Babası Nakiboğlu sülâlesinden Hacı Nazif Oğlu Hacı Bahri Efendi, annesi 1876 ilk Osmanlı Meclisi'nde Konya mebusluğu ve Konya Belediye başkanlığı yapan Hacı Fasih Efendi kızı Hatice Hanımdır.⁽¹⁾ Her iki aile de Mevlâna soyundandır.

Çocuk denecek yaşta, Mevlevî Dergahının kuzeyindeki sıbyan mektebinde okumaya başlayan Mümtaz Bahri, ilkokuldan sonra, bünyesinde rüştiye mektebi de bulunan Konya İdadîsi'ne kaydolarak oradan, 9 Temmuz 1905 yılında Vilâyet İdadîsi şهادetnamesi olarak mezun oldu. Ayrıca döneminin seçkin hocalarından Ali Kemalî ve Ayaşlı Şakir gibi değerli eğitimcilerinden de özel

dersler aldı.⁽²⁾ Yüksek tahsil için yurt dışına gönderildi. Marsilya İktisat Fakültesi'nde okurken 1.Cihan Savaşı'nın başlaması üzerine, tahsilini yarım bırakarak yurda dönmek mecburiyetinde kaldı.

M. Bahri, ilk memuriyetine 1906'da henüz on sekiz yaşlarında iken, Konya Maarif İdaresi Mekâtib-i İptidâiye Kâtibi olarak başladı. Bu arada Konya Hukuk Mektebi'ni bitirdi. 19 Ekim 1914 yılında ilk olarak açılan Numune Mektebi'ne müdür olarak tayin edildi. Bu okulla, daha sonra açılan İttihat Terakki Mektebinin kapatılmasını müteakip açılan Anadolu İntibah Okulu Müdürlüğü'ne getirilen M. Bahri Bey, bu okulda hem müdürlük hem de öğretmenlik yaptı.

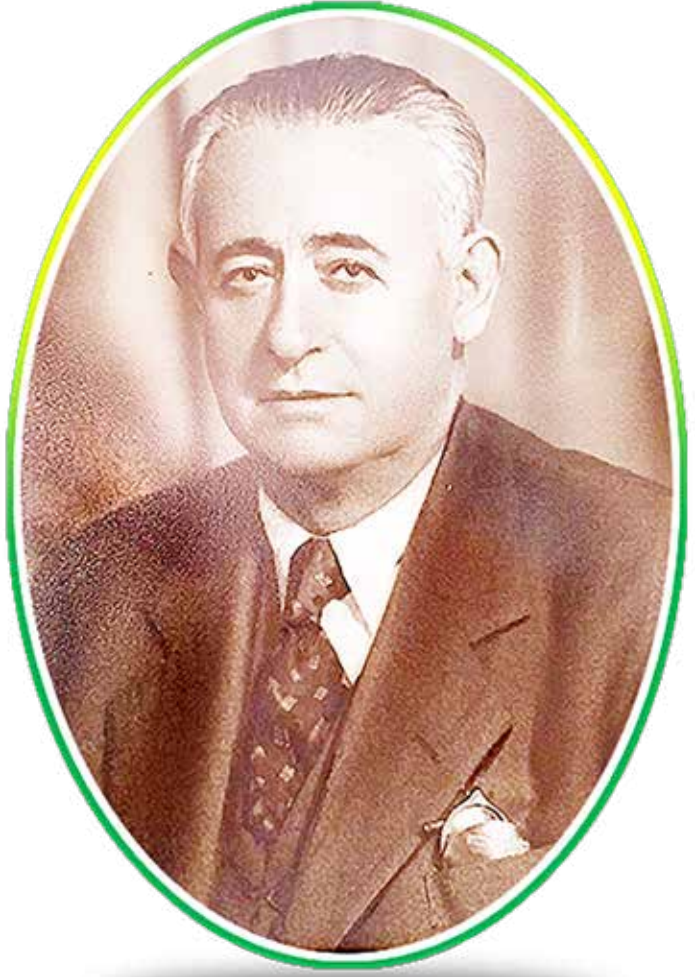
Daha sonraki yıllarda Konya Dârü'l-Muallimât'ta hesap, cebir, Konya Sultanîsinde Türkçe, hukuk ve iktisat dersleri, Dârü'ül-Hilâfe Medresesi'nde de Türkçe grubu dersleri okuttu. Geniş kültü-

(1) 1884-1888 yılları arasında Konya Belediye Başkanlığı yapan Hacı Fasih Efendi, Konya'da ilk kanalizasyon şebekesini ele alan belediye başkanıdır. Kanalizasyon Celal Sokağı'na kadar üstü kapalı, ondan ötesi üzeri acık olarak şehir dışına çıkarılmıştır. Meşhur Konya çarşısı yangını da onun döneminde çıkmış. Konya çarşısı tamamen ve yeniden inşa edilmiştir. 1330/1914 yılında vefat eden Hacı Fasih Efendi, Üçler Kabristanında metfundur.

(2) "Caner Arabacı", Milli Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri, s. 171-172. 4. »Arabacı», a.g.e. s. 177-184.

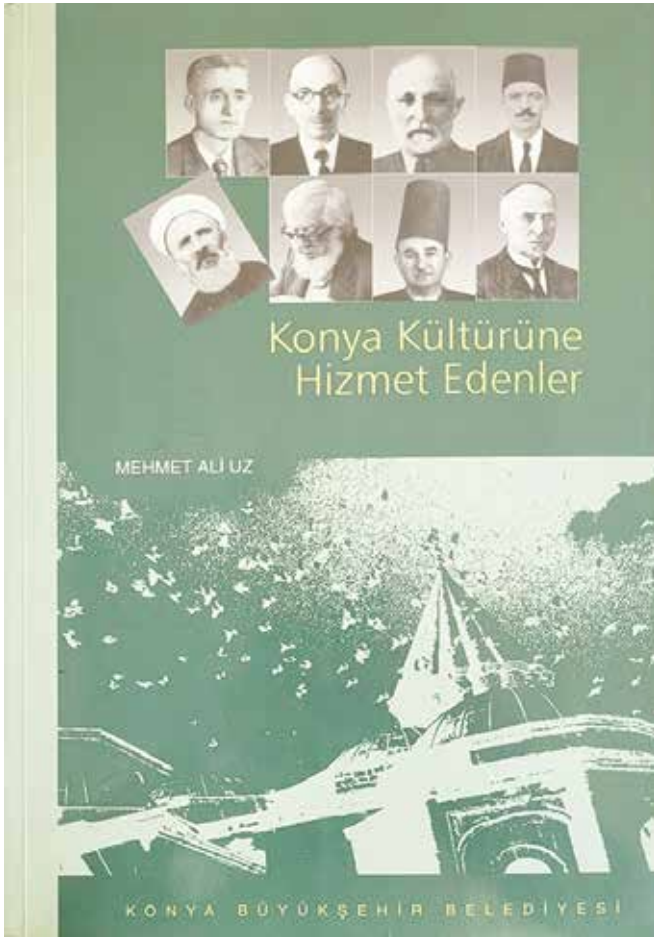
rü dolayısıyla fırsat buldukça da gece konferansları verdi. Milli Mücadele yıllarında da hep Kuva-yı Milliye safında yer aldı. İkna gücü dolayısıyla, Nasihat Heyetleri'nde görev üstlendi. Kurulan Cemiyetlere destek verdi. Türkleri Yükseltme Cemiyeti gibi pek çok cemiyetin kurucu azası oldu. Meclis-i Umumîsi'ne Cumhuriyet döneminde ilk açılan Vilâyet Konya Azâsı olarak seçildi ve Maarif Encümeni Reisi oldu.

O, bir taraftan öğrenci yetiştirip millî irfana hizmet ederken, bir taraftan da Türk Sözü ve Türk Ocağı'nın yayın organı olan Ocak Mecmualarında millî hislerle dolu makaleler neşretti. Daha sonraları, ellili yıllarda da birtakım dizi yazılarla, yayın yoluyla hizmetini devam ettirdi.⁽³⁾ Kuru, Babalık Gazetesinin ilk dönem yazı kadrosu içerisinde de yer aldı.

25 Eylül 1924 tarihinden itibaren onun için yeni bir dönem başlar. Öğretmenliği bırakarak, önce Konya İktisad-1 Millî Bankası, sonra da Konya Ziraat Bankası Konya Şube Müdürlüğü'ne geçti. Emekli olduğu 1948 yılına kadar, Ziraat Bankası'nın çeşitli kademelerinde görev yaptı. Böylece o, 18 yıl öğretmenlik, 24 yıl da bankacı olarak memlekete hizmet etti. Emekli olduktan sonra, bir süre de avukatlık mesleğini sürdürdü. Onu esas

(3) "Arabacı", a.g.e s.177-178

meşhur eden hizmet yılları bundan sonra başladı. Emekli olduğu yıllarda Verem hastalığı Türkiye’de korkunç boyutlardadır. O emekli olduktan sonra, Konya’ya yerleşerek, Türkiye’de başlatılan verem mücadelesine katıldı 1948 yılında “KONYA VEREMLE SAVAŞ DERNEĞİ”ni kurdu. Mümtaz Koru, kendi ismini taşıyan Mümtaz Koru İlkokulu’nu, Mümtaz Koru ve Güzide Koru Verem Savaş Dispanserlerini yaptırarak milletin hizmetine sundu. Bugün, Alâaddin Caddesi üzerinde bir pasaj ve işhanı, iki verem dispanseri, 150 dönüm tarla ve çarşı içerisinde muhtelif dükkanların sahibi

olan dernek, ilaç fabrikalarından verem ilaçlarını satın almakta ve bu ilaçları fakir verem hastalarına, iki dispanser ve S.Ü. Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastahaneleri vasıtasıyla parasız olarak dağıtmaktadır. Bugün bu hizmeti aynı aileden Av. Erbil Koru sürdürmektedir. 1963 tarihinde vefat eden Koru, Üçler Kabristanında metfundur.

II. KİTAPLARI

İktisad-1 Millî Bankası Müdürü iken neşredilen «Konya ve Rehberi» isimli kitabın yazarları arasında yer aldı.

III. BAZI MAKALELERİ

1. “Belediye”, (Konya Belediyesine Dair) Yeni Konya, 4-6 Eylül 1950 (Üç makale). “Yeni Yol” (Mevlâna Caddesine dair)
2. “Yeni Yol” (Mevlana Caddesine dair)
Yeni Konya, 2 Kasım 1951
3. “Ölümü dolayısıyla Namdar RahmiKaratay,
Hayatı Eserleri ve Düşünceleri, Yeni Konya, 14 Eylül 1953
4. “Mevlana Alanı”, Yeni Konya, 6 Eylül 1958

KONYA'DA SOSYAL VE EKONOMİK DURUM

M. Bahri Kuru

Konya halkının ruhi temayülü hayalden ziyade hakikate, maneviyattan fazla maddiyata bağlıdır. Şehir halkı umumiyetle tüccar, çiftçi ve sanatkardır. Mahallelerde kahvehaneler yoktur. Çarşıdaki gazino ve kahvehaneler yabancılara aittir. Yerliler için, buralarda oturmak ayıp sayılır. Halk tekke ve çilehane gibi yerlere rağbet etmezler. Ara sıra sabahlara kadar eğlence yapan, çalgı ve saz çalan bazı delikanlılar bile sabahleyin dükkanlarını açmayı vazifelerine ve işlerine devam etmeyi bir namus sayarlar. Yaz mevsiminin ıssız ve uzun günlerinde bütün hayatını köyde, şehirde bağda ve kırdaki çalışmaya vakfeden halk, akşamları toplantı yapmazlar. Kış günlerinin uzun soğuk gecelerini sıra ile bir komşuda bir ışık ve bir ocak başında geçirirler. Günlük cereyan eden hadiseleri şöyleşirler.

Nerelerden ne gibi, mal ve eşyanın daha ucuz daha iyi alınabileceğini

konuşurlar. Kadınlar da aynı şekilde toplanırlar. Tabiatları icabı dedikodularına ev işlerini ilâve etmeyi de ihmal etmezler. Hepsinin elinde nakış, birude, oya, çorap, fanila örgüleri eksik olmaz. Emzickliler bile bu gibi el işlerinden geri kalmazlar. Kış gecelerinin bu toplantıları, aralarında samimiyete sebep olduğu gibi, kadınlar arasında imece usulüyle işlerinin kolaylaşmasına da sebep olur. Böyle toplantılar sebebiyle aydınlanma ve yakacak hususunda birhayli tasarruf dahi temin edilmektedir.

Genellikle şehir kadınları ev işlerini bizzat yaparlar. Çorap ve fanila gibi lüzumlu şeyler örerler. İhtiyaç sahipleri satı için iç çamaşırı, kıvratma bez, kilim, özellikle halı ve seccade dokurlar. Hususi tezgahlar vardır. Halkın ruhunda aldanmamak ve tasarruf ile para biriktirmek esaslı bir yer tutar. «İşten artmaz, dışten artar» meselesinin

tecelliyatı bu şehirde bütün açıklığıyla müşahede edilir. Kadınlar biriktirdiği parayı saçına, boğazına zinet altını yaparlar.

Ev ve kış ihtiyaçlarını vaktinde ve zamanında, her şeyin ucuz ve iyi olarak, hususi pazar yerlerinden satın alınması alışkanlık halindedir. Yiyecek ve sair eşya piyasasından herkes az çok haberdardır. Bilmeyenlerin fiyat sorması caiz ve muttaddandır. Hülasa bu şehir halkı, zeki, çalışkan ve en ziyade tasarrufa meyaldir.

Ziraat: Halkın büyük bir kısmı ziraatle ilgili ve çiftçidir. İlkbaharda civar köylere, yazlık ve yaylaklara çıkarlar. Tarlalarda bir senelik yiyintilerini tedarik ile bağ ve bahçelerinden üzüm, pekmez, yaş ve kuru sebzelerini temin ederler. Buğday, arpa ve fig gibi hububat ile az çok yetişen her nevi meyve ve sebze mevcuttur. Başta buğday ve arpa olduğu halde her nevi hububat, vagonlarla İstanbul ve diğer beldelelere ihrac olunur.

Konya'nın Hatunsaray,

Detse ve Botsa köylerinde keten ve kenevirin önemli miktarda ziraati yapılmaktadır. Kayısı kurusundan ve çekirdeğinden başka, meyve ve yaş sebzeler memleket ihtiyacına ancak yetmektedir. Turfanda meyve ve sebze ithal olunduğu gibi, kiraz, fındık, ve vişne gibi bazı şeyler de civar kazalardan tedarik olunur.

Çeşidi bu şehre has «divlek» tabir olunan kavunun yenmesi leziz ve suyu boldur. Selbasan ve Hatunsaray taraflarından getirilen divlekler emsaline üstün ve medhedilmeye lâyıktır. Ziraat Müdürlüğü'nce yapılan istatistiğe göre, 335-336 (1919-1920) yıllarında on kazasıyla birlikte Konya ovasında 4.011.335 dönüm arazide hububat ziraatı yapılmaktadır. Mahsulat ise 123.343.900 kilo civarındadır.

Konya Kazası'na ait ziraat alanının miktarı ise 655 494 dönüm olduğu anlaşılmıştır.

Konya ve Rehberi'nden